

Productie van loofhout in de Nederlandse gemeenten / Margo Bos

Stichting Industrie-Hout, Wageningen

Inleiding

In februari 1974 heeft de Stichting Industrie-Hout na overleg met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten een brief gezonden aan alle gemeenten in ons land, waarin aandacht werd gevraagd voor het toenemende tekort aan de grondstof hout. In dit verband werd de gemeenten verzocht te bevorderen dat het vrijkomende hout zoveel mogelijk een nuttige bestemming krijgt. Mede gezien de vele positieve reacties heeft de stichting in januari 1976 een aantal vragen aan de gemeenten voorgelegd om een indruk te krijgen van de mate waarin de Nederlandse gemeenten bijdragen of kunnen bijdragen in de huidige en toekomstige loofhoutvoorziening. Volgens de laatste Nederlandse bosstatistiek van 1964-68 vormen de gemeenten een belangrijke groep bosbezitters met een gezamenlijke bosoppervlakte van 44.000 hectare, 15 à 16 % van de totale Nederlandse bosoppervlakte. Behalve het feit dat de bosstatistiek 1964-68 inmiddels is verouderd, bevat deze geen inventarisatie van andere gemeentebeplantingen, zoals plantsoenen en straatbeplantingen. Een dergelijke inventarisatie zou ook moeilijk uitvoerbaar zijn. Toch zou een globale indruk van de totale jaarlijkse houtproductie in de gemeenten een welkome aanvulling betekenen, vooral gezien het feit dat de Nederlandse houtverwerkende industrie in de toekomst in toenemende mate zal zijn aangewezen op inlandse grondstoffen en in dit verband gegevens over de beschikbare hoeveelheid inlands hout onmisbaar zijn.

De Stichting Industrie-Hout heeft haar vragen beperkt tot loofhout, omdat de houtproductie buiten bosverband vrijwel altijd loofhout betreft en, voorzover het de kwanta betreft, tot vezelhout. Gevraagd werd om een opgave van de hoeveelheden en soorten welke jaarlijks of periodiek beschikbaar komen met een diameter van 7 tot 40 cm, dat wil zeggen hout dat geschikt is voor verwerking door de vezelhoutverwerkende industrie. In de loop van ongeveer anderhalf jaar hebben 470 gemeenten (56 %) gereageerd op de brief. De gegevens die de antwoorden opleverden, werden gesplitst in drie categorieën:

- I Gemeenten waar jaarlijks vezelhout van loofbomen beschikbaar komt: 102 (21,7 %).
- II Gemeenten waar periodiek vezelhout van loofbomen beschikbaar komt: 33 (7,0 %).
- III Gemeenten waar geen, weinig of onbekende hoeveelheden vezelhout van loofbomen beschikbaar komen: 335 (71,3 %).

De opgegeven hoeveelheden zijn doorgaans gemiddelden of schattingen. Bij omrekening naar kubieke meters werden de volgende normen gehanteerd: 1 ton = 1,1 m³; 1 stère = $\frac{2}{3}$ m³; 1 boom = 0,5 m³.

Een korte samenvatting van de antwoorden geeft per categorie het volgende totaalresultaat.

I Gemeenten waar jaarlijks vezelhout van loofbomen beschikbaar komt

In deze groep zijn alleen de gemeenten opgenomen waar de jaarlijkse kap meer dan 10 m³ bedraagt. Van de 470 gemeenten die een opgave hebben gezonden, komt in 102 gemeenten (21,7 %) jaarlijks loofhout vrij. Ze bereiken gezamenlijk een totale hoeveelheid van gemiddeld 12.500 m³, een kwantum waarvan „uitschieters” Noordoostpolder (Emmeloord) en Amsterdam samen al bijna 40 % leveren. Het totale kwantum is ten dele te specificeren, hetgeen het volgende resultaat geeft:

<i>Houtsoort</i>	<i>Gemiddelde hoeveelheid</i>
populier	2.000 m ³ (16,0 %)
wilg	130 m ³ (1,1 %)
populier en wilg (niet gesplitst)	250 m ³ (2,0 %)
eik	1.650 m ³ (13,2 %)
Italiaanse populier	40 m ³ (0,3 %)
prunussoorten	280 m ³ (2,2 %)
eik, It. populier en prunussoorten (niet gesplitst)	30 m ³ (0,2 %)
iep	250 m ³ (2,0 %)
beuk	125 m ³ (1,0 %)
els	110 m ³ (0,9 %)
berk	85 m ³ (0,7 %)
gemengd loofhout (niet gespecificeerd)	7.550 m ³ (60,4 %)
Totaal	12.500 m³ (100 %)

Het gaat hierbij voornamelijk om hout met een diameter van 7 tot 40 cm. In de brief werd met name gevraagd hoeveel van het ter beschikking komende hout bestaat uit de soorten eik, Italiaanse populier en prunus, omdat deze niet of moeilijk door de papierindustrie kunnen worden verwerkt. Uit bovenstaand overzicht blijkt dat bijna 16 % van het totaal opgegeven jaarlijkse houtaanbod uit de gemeenten bestaat uit deze houtsoorten.

De helft, 51 gemeenten, voert de kap- en onderhoudswerkzaamheden in haar beplantingen zelf uit. De velling wordt in 23 gemeenten (23 %) deels door eigen dienst en deels door derden (houthandelaar, aannemer, koper, etc.) verricht, terwijl 26 gemeenten (25 %) de werkzaamheden volledig uitbesteden aan derden. Twee gemeenten hebben de betreffende vraag niet beantwoord.

Bijna de helft van deze categorie gemeenten (49) vermeldt de bestemming die aan het hout wordt gegeven. Hierbij kan onderscheid worden gemaakt in gemeenten die het hout *geheel of ten dele*

- aan/via houthandelaar of aannemer of rechtstreeks aan zagerijen of andere houtverwerkende industrieën verkopen: 38
- naar de vuilstort afvoeren of als brandhout ter beschikking stellen of verkopen: 12
- voor eigen verwerking gebruiken: 10.

Tenslotte vindt centrale opslag van het gevelde hout geheel of gedeeltelijk plaats in 43 gemeenten. In 18 gemeenten gebeurt dit niet, maar bestaat wel de mogelijkheid om het hout centraal te verzamelen, hoewel dit soms als een (te) kostbare zaak wordt beschouwd. In 21 gemeenten wordt het hout niet centraal verzameld en acht men hiertoe ook geen mogelijkheden aanwezig. Verder vermelden vijf gemeenten dat het hout wordt verzameld aan de verharde weg of aan de bosweg i.v.m. transport.

II Gemeenten waar periodiek vezelhout van loofbomen beschikbaar komt

Uit het loofvezelhoutaanbod in deze 33 gemeenten (7 %) is het niet mogelijk een jaarlijks kwantum te berekenen, aangezien

Foto 1 (1969)

Foto 1: Ongeveer 10 jaar oude populieren langs het kanaal in Emmeloord.

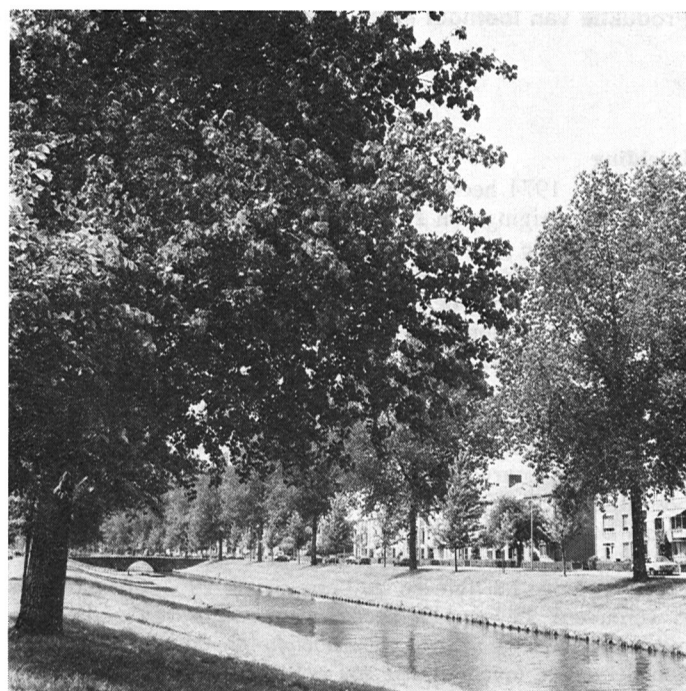

Foto 2 (1976)

Foto 2: Dezelfde beplanting, maar nu 7 jaar ouder, na een noodzakelijke dunning. Hopelijk heeft het hout een goede bestemming gevonden.

bv. „1 x per vijf jaar” niet in elke gemeente gelijktijdig valt. Een samenvatting van de opgaven levert per periode de volgende hoeveelheden op:

1 x per 2 jaar: 4 gemeenten, die samen een hoeveelheid van $\pm 300 \text{ m}^3$ bereiken, waarvan $\pm 80 \%$ bestaat uit populier.

1 x per 3 jaar: 3 gemeenten, totale houtproduktie $\pm 200 \text{ m}^3$, waarvan 60% eik, Italiaanse populier en prunussoorten en 40% populier.

1 x per 5 jaar: 10 gemeenten leveren samen $\pm 2000 \text{ m}^3$, bestaande uit $\pm 70 \%$ populier en 10% eik.

1 x per 7 jaar: 1 gemeente vermeldt voor deze frequentie 40 m^3 populier en wilg.

1 x per 10 jaar: in 7 gemeenten komt totaal $\pm 400 \text{ m}^3$ beschikbaar, $\pm 85 \%$ populier en $\pm 6 \%$ eik.

Aan de hand van de opgaven komt een berekening van een totaalquantum over een periode van tien jaar uit op $\pm 6.500 \text{ m}^3$.

Anders dan in de eerste groep gemeenten, wordt de velling in deze categorie meestal uitgevoerd door derden (houthandelaar, aannemer, koper) en wel in 23 gemeenten (70%). In vijf gemeenten wordt door de eigen dienst gekapt, terwijl de werkzaamheden in vier gemeenten deels door de gemeente zelf en deels door derden worden verricht.

Een aantal gemeenten in deze categorie vermeldt verkoop van het hout via inschrijving, al dan niet op stam, aan/via een houthandelaar of aannemer. In zes gemeenten wordt het gekapte hout vervoerd naar een centrale verzamelplaats of vindt opstapelen langs de bosweg plaats. Vijf gemeenten vermelden dat eventueel mogelijkheden tot centrale opslag bestaan.

III Gemeenten waar geen, weinig of onbekende hoeveelheden loof-vezelhout beschikbaar komen

Deze omvangrijke groep ($335 = 71,3 \%$) omvat, behalve de gemeenten waar „geen” loofhout vrijkomt:

- Gemeenten waar jaarlijks of periodiek minder dan 10 m^3 beschikbaar komt.
- Gemeenten die geen hoeveelheid noemen, maar hun houtaanbod hooguit kwantificeren als „weinig”, „beperkt”, „incidenteel”, etc., wat men daaronder ook mag verstaan.
- Gemeenten waar jaarlijks of periodiek uitsluitend snoeihout vrijkomt.
- Gemeenten waar de houtproduktie nog zeer gering is in verband met de jonge aanplant, welke in de toekomst wel hout zal opleveren.

Konklusies

De totale hoeveelheid loofhout met een diameter van 7–40 cm die jaarlijks of periodiek beschikbaar komt uit de Nederlandse gemeenten is aanzienlijk lager dan werd verwacht. Uit de opmerkingen van de vragen blijkt dat bij het beheer van gemeentebepantingen vaak uitsluitend tot het kappen van bomen wordt overgegaan wanneer ouderdom, ziekte, sterfte, stormschade en andere beschadigingen hiertoe noodzaken, of om technische redenen zoals verkeersveiligheid, aanleg en reconstructie van wegen, woningbouw, overlast aan derden, etc. Enkele gemeenten stelden zelfs met nadruk dat niet wordt gekapt i.v.m. het milieubeleid of uit landschappelijk oogpunt. Verder wordt in verschillende gemeenten het vrijkomen van hout afhankelijk gesteld van het kaprijp zijn van de bomen.

Uit de opgaven komt duidelijk naar voren dat populier een belangrijke plaats inneemt bij de loofhoutproduktie van de gemeenten. Van het jaarlijkse loofvezelhoutaanbod uit de gemeenten bestaat bijna de helft van het gespecificeerde hout uit populier en een kleiner gedeelte wilg. In de gemeenten waar periodiek loofhout vrijkomt ligt het percentage populier in de opgaven nog veel hoger (gemiddeld 70%).

Dit onderzoek had een beperkte betekenis omdat het was gericht op hout dat geschikt is voor de vezelhoutverwerkende industrie. De Stichting Industrie-Hout wil te zijner tijd opnieuw een dergelijk onderzoek uitvoeren met een bredere opzet.